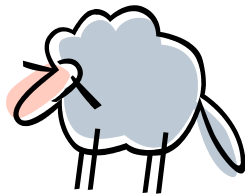
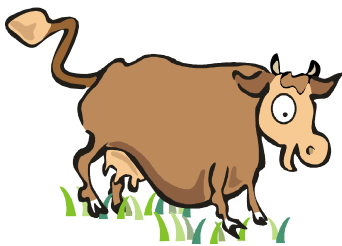
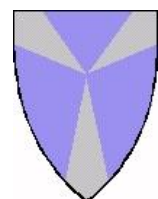

Informasjonsbrosjyre for nye gårdbrukere

Rennebu og Oppdal kommuner 2021

Landbrukskontorene

Forord

Kommunene Rennebu og Oppdal har lange tradisjoner som landbrukskommuner, trolig er det ca 4000 år siden den første bonden bosatte seg her! Boplassdateringer i området er 9000 år gamle, men de først bosatte var jegre og fangstfolk. Også i dag er landbruk en viktig hjørnesteinsbedrift for kommunene. Vi har en forholdsvis stabil husdyrproduksjon selv om det har vært en betydelig avgang i melkeproduksjonsbruk.

For å opprettholde et aktivt landbruk trengs det rekruttering til næringa. Det er flere tiltak som må settes inn for å få til dette; både i forhold til kompetanse, avløserordninger, nettverksbygging og informasjon. Denne informasjonsbrosjyren er et bidrag for å gjøre det lettere å orientere seg i mangfoldet av ordninger i landbruksnæringa.

For deg som enten vurderer å begynne som ny gardbruker – eller som allerede har bestemt deg for å starte opp, håper vi at denne brosjyren vil være til hjelp Her vil du finne en oversikt over hvem som gjør hva i landbruksforvaltninga, tilskuddordninger og plikter og rettigheter du har som gardbruker. Dette er ingen total oversikt, men vil forhåpentligvis være til nytte når du skal lete etter ytterligere informasjon!

Har du ting du savner her eller tips til innhold som kan gjøre brosjyren bedre, så tar vi gjerne imot innspill fra deg!

Med hilsen landbrukskontora i Oppdal og Rennebu

Rennebu kommune	Oppdal kommune
Evy-Ann Ulfsnes 904 14 200 evy-ann.ulfsnes@rennebu.kommune.no	Gro Aalbu 918 96 051 gro.aalbu@oppdal.kommune.no
Ada Marie Aas Skjerve 948 44 229 Ada.aas.skjerve@rennebu.kommune.no	Jenny Kristin Heggvold 918 96 036 Ada.aas.skjerve@rennebu.kommune.no
Randi Stolpnes 902 83 045 randi.stolpnes@rennebu.kommune.no	Ragnhild Eklid 918 96 037 ragnhild.eklid@oppdal.kommune.no
	Kari Anne Kaxrud Wilberg (permisjon) kari.wilberg@oppdal.kommune.no
	Else Morken (vikar) 918 96 050 else.morken@oppdal.kommune.no
	Marit Hjellmo 918 96 049 marit.hjellmo@oppdal.kommune.no

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Overtakelse av landbrukseiendom.....	4
Bo- og driveplikt	4
Landbruksforvaltningen	4
<i>Hva kan kommunen hjelpe deg med?.....</i>	<i>5</i>
Gardskart	5
Tilskuddsordninger.....	5
➤ <i>Produksjonstilskudd i jordbruket</i>	<i>5</i>
➤ <i>Avløsertilskudd ved sykdom m.v.....</i>	<i>6</i>
Miljøtilskudd	6
➤ <i>Tilskudd til grøfting</i>	<i>6</i>
➤ <i>Skogfondsordning med skattefordel.....</i>	<i>7</i>
➤ <i>Tilskuddsordninger skogbruk.....</i>	<i>7</i>
Vernskog	8
Drive økologisk?	8
Erstatningsordninger	8
➤ <i>Rovvilterstatning og forebyggende tiltak.....</i>	<i>8</i>
Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU-midler) – bedriftsrettede tiltak ..	8
Lag og organisasjoner	9
Oppdal bygdeallmenning	10
Slakteri og TINE	10
HMS og kvalitetssystem (KSL) i landbruket	10
Regnskapsfører.....	11

Overtakelse av landbrukseiendom

Landbrukseiendommer som ikke tas over på odell er konsesjonspliktige. Det vil si at kjøper må få godkjenning fra et offentlig organ til å kjøpe eiendommen, selv om kjøper og selger er enige om salget. Erverv av bebygd landbrukseiendom som ikke har mer enn 35 dekar fulldyrka jord, og som totalt ikke er større enn 100 dekar, kan skje uten at det oppstår konsesjonsplikt. Det er kommunen som behandler konsesjonssøknader.

Bo- og driveplikt

For landbrukseiendommer er det bo- og driveplikt. Formålet med denne plikten er å opprettholde bosetting og å holde produksjonsarealer i hevd. Normalt gjelder:

Boplikt:

- konsesjonsfri overtakelse: ny eier må bosette seg på eiendommen innen 1 år bebo den sammenhengende i 5 år.
- konsesjonspliktig overtakelse: kommunen vurderer i hvert enkelt tilfelle om det er behov for å sette krav om boplikt for den nye eieren.

Driveplikt:

- Det er driveplikt på all fulldyrka jord, overflatedyrka jord og innmarksbeite.
- Driveplikta kan oppfylles ved bortleie, i slike tilfeller må leieavtalen være skriftlig og føre til en driftsmessig god løsning. Leieavtalen skal ha varighet på minst 10 år, uten mulighet for at eier kan si den opp. Kopi av avtalen skal sendes kommunen.
- Ny eier må innen ett år etter overtakelsen ta stilling til om han/ho vil drive eiendommen selv eller leie bort jorda.

Du kan kontakte kommunen for søknad om fritak eller utsettelse av boplikten. En søknad må sendes innen 1 år fra overtakelsesdato. Det er kommunen som avgjør søknaden i første omgang. Et eventuelt fritak avgjøres ved skjønn, og bosettingshensyn og driverens livssituasjon tillegges særlig vekt. Det kan også søkes om fritak fra driveplikta eller jordleieavtale med kortere varighet enn 10 år.

Landbruksforvaltningen

Øverste organ i landbruksforvaltningen er *Landbruks- og matdepartementet* (LMD) som har ansvaret for landbrukspolitikken. Det er to direktorat under LMD. Det ene er *Mattilsynet*, som skal sørge for at forbrukerne får trygg mat og trygt drikkevann. Det andre er *Landbruksdirektoratet* som iverksetter landbrukspolitikken (skog- og jordbruk), og gir faglige råd. På **Landbruksdirektoratet** sine hjemmesider finner du mye informasjon; bl.a. søknadsskjemaer, lover, forskrifter, skjemaer, veiledninger og annet. Se www.landbruksdirektoratet.no.

Mattilsynet har lokal- og distriktskontorer rundt om i landet, og Oppdal har et lokalkontor i O. Skasliens vei 1, tlf.72438900. Oppdal hører til under distriktskontoret for Gauldal på Støren, tlf. 22400000. Veterinærvakta, Oppdal dyreklinikk, tlf 72421700 har også døgnvakt for øyeblikkelig hjelp. Veterinærvakta i Rennebu har tlf. 72497799.

Statsforvalteren (tidligere Fylkesmannen) har en egen landbruksavdeling. På Fylkesmannens nettsider finner du aktuell informasjon om tilskuddsordninger og annet. Se www.statsforvalteren.no

Som gårdbruker og/eller skogbruker er det som oftest kommunen du har kontakt med. I **Oppdal kommune og Rennebu kommune** har vi en fagansvarlig for landbruk samt flere saksbehandlere som jobber med landbruk. Vi holder til i rådhuset på Oppdal (tlf 72401000) og kommunehuset i Rennebu (tlf 947 86 930). Nederst på side 2 finner du direktenummer og e-post til hver enkelt av oss.

Hva kan kommunen hjelpe deg med?

Mange søknader om tilskudd, dispensasjoner og annet skal sendes til kommunen. Enten behandler kommunen søknadene, eller så sender kommunen søknaden videre til andre forvaltningsinstanser etter først å ha gjennomgått søknaden og gitt en anbefaling. For en mer fullstendig oversikt over *hva* du kan søke om og *hvor* du skal sende søknaden, skjemaer og lignende, gå til hjemmesidene til kommunen; www.oppdal.kommune.no og www.rennebu.kommune.no . Her finner du opplysninger om ulike tilskudd, hvem som kan søke og hvor søknaden skal sendes. Finner du ikke det skjemaet du leter etter? – ring oss så kanskje vi kan hjelpe!

Gardskart

<http://gardskart.nibio.no/>

Her kan du se på eiendommens arealer og mange temakart kan legges på. Om du har beite som ikke vises som innmarksbeite, eller andre synlige feil, ta kontakt med oss på landbrukskontorene så kan vi komme ut å se på arealene før søknadsomgangen for produksjonstilskudd i oktober. Om kartet er feil kan vi rette opp dette. Du kan også her bl.a. se hva som er kartlagt som dyrkbar mark og hvilke kulturminner som er registrert på din eiendom. Se nøye på teigene dine i gardskart, sjekk også leiejorda di!

Tilskuddsordninger

➤ **Produksjonstilskudd i jordbruket**

Produksjonstilskuddet er sammensatt av flere tilskuddsordninger; bl.a. areal- dyre- og avløsertilskudd. Du må være registrert i Enhetsregisteret med organisasjonsnummer innen søknadsfristen. Videre må du drive vanlig jordbruksproduksjon og disponerer de dyra og de arealene det søkes tilskudd for.

Søknad om produksjonstilskudd leveres på internett. Søk via www.landbruksdirektoratet.no. Du logger inn via Altinn med MinID eller BankID.

Søknadsfrist for produksjonstilskudd er 2 ganger i året – 15. mars og 15. oktober. Utbetaling på februar året etter.

Som ny produsent trenger du også produsentnummer. Dette legges inn i produsentregisteret. Slakteriene benytter dette registeret ved utbetaling. Ta kontakt med kommunen for å få produsentnummer.

➤ **Avløsertilskudd ved sykdom m.v.**

Du kan søke til kommunen om tilskudd til å få dekket utgifter til avløser når du som gårdbruker er sykmeldt m.v. Det er et vilkår at søker har næringsinntekt fra foretaket. Ektefelle til innehaver av foretaket, eller deltakere i ANS/DA må ha hatt næringsinntekt på minimum 1/2 G i gjennomsnitt for de siste to år. Om du ikke fyller dette kravet kan det søkes dispensasjon. Du får tilskudd til avløsning fra dag 1 selv om du ikke har sykepenger før dag 17 når du er sykmeldt.

Det kan ytes tilskudd ved sykdom, dødsfall, svangerskap og fødsel. Det kan også ytes tilskudd ved følge av syke barn til sykehus/spesialist, eller dersom barnet har en kronisk sykdom.

Hvor mye du får i tilskudd avhenger av dyretall ved husdyrproduksjon, areal ved planteproduksjon, grad sykmelding, sykepenger fra dag 17 og ev. lønn og andre ytelser utenfor bruket.

Det skal søkes elektronisk om refusjon av faktiske avløserutgifter gjennom Altinn. Oppdal og Rennebu landbruks tjenester er behjelpelig med søknad, og beregning av hvor mye tilskudd du har krav på.

Miljøtilskudd

Som gårdbruker og næringsdrivende har du et miljøansvar. Du kan søke om tilskudd til ulike miljøretta tiltak i forbindelse med jordbruket;

➤ **SMIL – Spesielle miljøtiltak i jordbruket**

Kommunen innvilger tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket. Formålet er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og å redusere forurensningen fra jordbruket, utover det som kan forventes av vanlig jordbruksdrift.

Kommunen disponerer årlig en tilskuddsramme som blir tildelt fra Statsforvalteren. Tilskudd kan gis til foretak som driver en landbrukseiendom, og som oppfyller vilkårene for å motta produksjonstilskudd. Eller en eier av en landbrukseiendom i aktiv drift. Det søkes elektronisk via Altinn. Du finner veiledning og link til rett søknadsskjema på kommunenes hjemmeside. Det er landbrukskontoret lokalt som behandler søknader om tilskudd.

➤ **Tilskudd til drenering**

Eier av eller foretak som leier tidligere grøftet jordbruksareal og som drenerer dette arealet, kan søke om tilskudd.

Det kan gis inntil kr 2000 per dekar ved systematisk grøfting, profilering og omgraving. Ved usystematisk grøfting gis det tilskudd på kr 30 per meter grøft. Tilskuddsordningen gjelder areal som er grøfta tidligere, altså ikke nydyrking.

Det søkes elektronisk via Altinn, link til riktig skjema finner du på kommunens hjemmeside. Både eier og leietaker av tidligere drenert jordbruksjord kan søke om tilskudd. Det gis kr 2000 per dekar drenert areal, eller 30 kr per løpemeter grøft ved usystematisk grøfting. I søknaden må tiltaket beskrives, opplysninger om grøfteavstand, grøftedybde, areal, kostnad og periode for gjennomføring av tiltaket må oppgis. Nødvendig vedlegg til søknaden er kart med grøfteskisse (du kan lage ditt eget kart på <http://gardskart.nibio.no//>), andre relevante vedlegg kan også

lastes opp. Norsk landbruksrådgiving Trøndelag kan gi hjelp til å utarbeide dreneringsplan/søknad.

Når du har fått innvilget tilskudd har du får 3 års frist for å gjennomføre tiltaket.

➤ **Regionale miljøprogram (RMP)**

Tilskudd som er en del av miljøprogrammet skal støtte opp om miljøvennlige driftsformer retta mot skjøtsel av kulturlandskapet og tiltak som hindrer forurensning. Foretak som disponerer jordbruksareal i Trøndelag og som har krav på produksjonstilskudd kan søke om tilskudd. Det kan også beitelag som er godkjent av Statsforvalteren. RMP administreres av Statsforvalteren, men søknaden skal sendes kommunen.

Du finner informasjon om ordningene på henholdsvis Statsforvalteren internettsider og kommunens internettsider.

➤ **Tilskudd til tiltak i beiteområder**

Beitelag ol kan søke om tilskudd til tiltak i beiteområder som bidrar til best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr og fremme fellestiltak i beiteområdene. Dette kan være sperregjerder, sanke- og skilleanlegg... Søknadsfristen er 15. februar, det søkes elektronisk via Altinn. Nå er det kommunen som behandler søknadene.

Skogbruk

➤ **Skogfondsordning med skattefordel**

Alle skogeiere plikter å sette av midler ved all salg av tømmer, ved og biobrensel i en fondsordning som er knyttet til eiendommen. Skogfondet kan blant annet brukes til skogkulturtiltak, miljøtiltak, skogbruksplanlegging, vedlikehold, nybygging og oppgradering av skogsveier m.m. Det er i dag svært gunstig skattemessig å benytte skogfond. Den delen av tømmerinntekten som avsettes til skogfond blir ikke tatt til inntekt og beskattet. Inntektsføring skjer når pengene tas ut igjen fra fondet. Det er her skattefordel oppstår, fordi en stor andel av dette uttaket er skattefritt når pengene brukes til formål med skattefordel. Den skattefrie andelen av utbetalt skogfond er på 85 %, og alle tiltak som kan dekkes med skogfond (med unntak av merverdiavgift) gir nå skattefordel.

➤ **Tilskuddsordninger skogbruk**

Det er tre hovedtilskuddsordninger i skogbruket

Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)

Tilskudd til skogsvei og ulike driftsteknikk tiltak (eks. vinsjbane)

Tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer

Formålet med tilskuddene er å stimulere til økt verdiskapning i skogbruket, skogbruksplanlegging som fremmer et bærekraftig skogbruk. Samtidig skal miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet.

Søknadene skal sendes til kommunen. For nærmere informasjon om søknadsfrist og søknadsskjema, ta kontakt med kommunen.

Vernskog

Vernskogsgrensa i Oppdal og Rennebu er stort sett lagt etter høydekotene 600 - 740 m.o.h. - ca 100 m lavere enn skoggrensa, varierende etter terreng og vekstmuligheter. Grensa er først og fremst en aktsomhetsgrense for hogst. Hovedregelen er at det er meldeplikt for all hogst unntatt hogst av bjørk dersom den foregår etter bestemte regler. For nærmere opplysninger om reglene bes en kontakte kommunen.

Drive økologisk?

Vi ønsker flere øko-bønder i vår region! I Oppdal er det etablert et økologisk nettverk hvor de som driver økologisk er med (ØKO-nettverket). Ta kontakt med Torhild Svisdal Mjøen i Norsk landbruksrådgivning Trøndelag (95557932) .For nærmere opplysninger om økologisk landbruksproduksjon generelt, se www.debio.no eller kontakt Debio på telefon 63862650.

Erstatningsordninger

Det er flere erstatningsordninger som gjelder i landbruket; erstatning for naturskade, husdyr, plantesykdommer, avlingsvikt, rovvilt m.m. For mer informasjon om de ulike erstatningsordningene og søknadsskjemaer, se www.landbruksdirektoratet.no.

➤ **Rovvilterstatning og forebyggende tiltak**

Statens naturoppsyn (SNO) er et feltorgan og har lokale rovviltkontakter over hele landet som bistår dyreeiere med dokumentasjon av rovviltskader på husdyr. Kontakt SNO lokalt på 72424945. Søknad om erstatning for bufe drept av fredet rovvilt skal sendes Fylkesmannen i Trøndelag. Søknadsfristen er 1.november. Søknad leveres på <https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/>

Det er de 8 regionale rovviltnemdene i Norge som har forvaltningsansvaret for rovvilt innenfor sin region. Oppdal og Rennebu hører til region 6 som omfatter Møre og Romsdal og Trøndelag. Rovviltnemnda fordeler bl.a. midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak i forhold til rovdyr/husdyr problematikk.

Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU-midler) – bedriftsrettede tiltak

Dette er midler til bedriftsrettede tiltak som den enkelte gårdbruker kan søke på og som forvaltes av Innovasjon Norges distriktskontorer. Blant ordningene er:

- 1.Etablererstipend: tilskudd for å gi etablerere gunstige startvilkår for egen virksomhet
2. Bedriftsutvikling: tilskudd til videreutvikling av virksomheter, f.eks. produktutvikling, kompetansestyrking og markedsføring.
- 3.Investeringsstøtte:
 - tilskudd og/eller lån til investeringer i bl.a. nybygg og ombygginger.

- tilskudd til gjødsellager

4. Tilskudd og lån ved generasjonsskifte: til mindre investeringer som er viktige for å opprettholde drift på gården. Tilskuddet kan gis til personer under 35 år i en periode på inntil 5 år etter eiendomsoverdragelsen.

Se www.innovasjon norge.no

Det søkes elektronisk via Innovasjon Noreges hjemmesider, innlogging med Bank-ID. Kommunen kan bistå i søknadsprosessen.

Lag og organisasjoner

Det er flere medlemsforeninger innen landbruket som blant annet gir juridiske råd og veiledning, gode forsikringsordninger og medlemsfordeler mht varer og tjenester. I tillegg arbeider de ulike faglagene med landbrukspolitiske spørsmål og deltar bl.a. i jordbruksforhandlingene. I begge kommunene finner du både **Bondelag, Bonde- og Småbrukarlag, Produsentlag (ku) og og Sau og Geit**. I tillegg har vi **Bygdekvinnelaget** som er en møteplass for kvinner som ønsker å bidra til utvikling av levende lokalsamfunn. Sjekk Fellesmeldinga for landbruket for informasjon om ledere og telefonnr til de ulike organisasjonene.

Norske landbruketstjenester eller opprinnelig navn avløserlaga, er et andelslag av gardbrukere og andre. Som gardbruker har du oftest rett på tilskudd for ferie og fritid, samt avløsning ved sykdom. Landbruketstjenester har ansvaret for landbruksvikarene og for ansettelse av avløserer. Når det gjelder deltidsavløsere kan medlemmene avtale dette direkte med avløseren og benytte timeliste med godkjent arbeidsavtale fra landbruketstjenester, eller du kan kontakte landbruketstjenester for å få hjelp til å skaffe avløser. www.nlt.no

Oppdal landbruketstjenester: Telefon 96013669, <http://oppdal-avloserlag.no/>.

Rennebu landbruketstjenester: Telefon 72427722, <http://www.avloserlaget.no/>

Oppdal og Rennebu skogeierlag

Norges skogeierlag er den sentrale overbygginga for til sammen 8 skogeierlag over hele landet. De lokale skogeierlagene arbeider med lokal næringspolitikk, faglige arrangement og kompetanseheving

Allskog er et av skogeierlagene og dekker området fra Sunnmøre til Troms. Allskog er et andelslag, og gjennom å være medlem i det lokale skogeierlaget er du andelseier i Allskog.

Skogbruksleder – avvirkning/hogst i Rennebu og Oppdal for Allskog er Ronja Willmannsøien, tlf: 917 20 883 og e-post: ronja.willmannsoien@allskog.no

Skogbruksleder – skogkultur i Rennebu og Oppdal er Erik Gundersen, tlf 951 55 639 og e-post: erik.gundersen@allskog.no

Andre aktører på skogmarkedet:

- Nortømmer <http://nortommer.no/> Kontaktperson: Arvid Eriksen tlf: 903 60 163, e-post: arvid.eriksen@nortommer.no
- SB – Skog. <http://www.sbskog.no/> Kontaktperson: Marius Bjørseth, tlf: 481 43 657, e-post: mbj@sbskog.no

Norsk Landbruksrådgivning Trøndelag

Norsk Landbruksrådgivning Trøndelag har et av sine kontorer på Oppdal og ett i Meldal. Formålet med landbruksrådgivninga er å utføre forsøk, prøvetaking, registrering, økonomisk veiledning og driftsplanlegging mm. Landbruksrådgivninga er åpen for alle interesserte jord- og skogbrukere. De kan bistå i bl.a. gjødselsplanlegging, plantevernspørsmål, valg av frø-blandinger, arter og sorter, hjelp ved dyrkningsproblemer. I tillegg til rådgivere innen planteproduksjon har de egne rådgivere på økonomi, bygg, HMS og maskinteknikk. Telefon: 97704500. Se også <http://www.nlr.no/>.

Jord- og planteekulturrådgivere med kontorsted Oppdal:

Anne Karin Botnan, tlf: 97079006, e-post: anne.karin.botnan@nlr.no

Torhild Svisdal Mjøen, tlf 95557932, e-post: torhild.svisdal.mjoen@nlr.no

Beite- og sankelag

Rennebu kommune har 7 beitelag for sau og Oppdal kommune har 12 beitelag for sau og ett eget kalvesankingslag. Beitelaga samarbeider bl.a. om bruken av utmarksbeite, gjerding, sankegarder, saltsteinsutkjøring og tilsyn. Det gjøres mye godt arbeid i laga, og gjennom ordninga Organisert beitebruk har det blitt gitt tilskudd til bl.a. sanke- og sorteringsanlegg. I tillegg mottar beitelaga driftstilskudd gjennom RMP-ordninga hos Fylkesmannen.

Oppdal bygdeallmenning

En bygdeallmenning er et område hvor eiendomsretten tilligger minst halvparten av de jordbrukseiendommer som fra gammel tid har bruksrett i allmenningen. Oppdal Bygdeallmenning er med sine 1161 km² en av landets største bygdeallmenninger. Nesten alt areal ligger ovenfor skoggrensa. Oppdal bygdeallmenning har 3 ansatte. De kan nås på tlf. 72420277. Se også <http://oppdalbygdeallmenning.no> for mer informasjon. Det er også andre, mindre grunneiersammenslutninger i begge kommuner.

Slakteri og TINE

Både Samvirke og private slakterier tar imot storfe og småfe til slakt. Er du ny gårdbruker må du ha leverandørnummer. Ta kontakt med slakteriet for å få dette.

TINE Rådgivnings og medlemstjenester tilbyr bl.a. lån til kjøp av melkekvoter og som navnet tilsier – diverse rådgivningstjenester. Gjennom TINE sine nettsider kan du også rapportere opplysninger til kukontrollen. Se <http://medlem.tine.no> Både Rennebu og Oppdal har et produsentlag som driver informasjon gjennom fagmøter og Ku-kafé. I tillegg har vi TYR, hvor det er egen avdeling i Trøndelag – for ammeku/storfe-kjøtt produsenter.

HMS og kvalitetssystem (KSL) i landbruket

Norsk Landbruksrådgiving har et HMS-tilbud i samarbeid med lokal bedriftshelsetjeneste. Dette er et helsefremmende tilbud til alle i landbruket. Bedriftshelsetjenesten har i de fleste tilfeller også HMS-rådgivere for landbruk i tillegg

til vanlig helsepersonell. De gir råd og veiledning om helse, miljø og sikkerhet på gården. Alle som arbeider i landbruket kan tegne en HMS-avtale hos Norsk landbruksrådgivning: <https://trondelag.nlr.no/vaare-tjenester/hms/>

Kvalitetssystem i landbruket (KSL) er et tiltak for å sikre kvaliteten på norsk mat og er et styringsverktøy for å bedre driften og arbeidsmiljøet på hver enkelt gård. Det er bonden sitt eget ansvar å innføre KSL på gården. Varemottak, faglag, norsk landbruksrådgivning og KSL-sekretariatet kan bistå i arbeidet.

Regnskapsfører

Dersom en ikke er glad i papirarbeid kan regnskap og annet økonomiarbeid sette bort til en regnskapsfører. Spesielt når en er ny i bondeyrket kan det være lønnsomt i starten å få hjelp av noen som kan dette arbeidet. I begge kommunene er det flere regnskapskontor som tar på seg slike oppdrag.

Bonde så klart!

Fra 2015 er det starta et nettverk for nye og blivende bønder i Oppdal og Rennebu. Her arrangeres det mange sosiale treff med faglig og sosialt innhold for de som har overtatt eller tenker på å overta en landbrukseiendom. Oppfordrer deg til å delta på det som skjer og delta i nettverket! Om du er på Facebook meld deg inn i gruppa: <https://www.facebook.com/groups/bondesaaklart/?fref=ts>